

УДК 332.8(477)

Н. М. Котвицька,

д. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, фінансів та обліку,

Приватний вищий навчальний заклад "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0864-1470>

С. В. Барсегян,

аспірант, Приватний вищий навчальний заклад "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-0809-0107>

І. В. Лелюх,

аспірант, Приватний вищий навчальний заклад "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-9651-3578>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.22.70

ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

N. Kotvytska,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics,
Finance and Accounting, Private Higher Education Establishment "European University"

S. Barseghyan,

Postgraduate student, Private Higher Education Establishment "European University"

I. Leliukh,

Postgraduate student, Private Higher Education Establishment "European University"

FINANCIAL INVESTMENTS AS A KEY TOOL FOR THE DEVELOPMENT OF THE HOUSING AND UTILITY MANAGEMENT SYSTEM OF UKRAINE

Фінансові інвестиції як ключовий інструмент розвитку системи житлово-комунального господарства України охоплює дослідження ролі інвестицій у модернізації та вдосконаленні ЖКГ країни. Актуальність цього дослідження зумовлена критичним станом інфраструктури в галузі, що потребує значних фінансових вливань для забезпечення її стабільної роботи та розвитку. У роботі розглядаються основні джерела інвестицій, такі як державні та приватні інвестиції, міжнародні фінансові організації, а також потенціал державно-приватного партнерства. Окремо досліджується вплив інвестицій на підвищення ефективності системи, енергоефективність, покращення якості послуг для населення та економічний розвиток регіонів. Висвітлюються також основні перешкоди для залучення інвестицій та пропонуються шляхи їх подолання. Тема є важливою для створення умов сталого розвитку житлово-комунального господарства в Україні.

Financial investments as a key tool for the development of the housing and communal services system of Ukraine covers the study of the role of investments in the modernization and improvement of the country's housing and communal services. The relevance of this study is due to the critical condition of the infrastructure in the industry, which requires significant financial infusions to ensure its stable operation and development. The work examines the main sources of

investment, such as public and private investments, international financial organizations, as well as the potential of public-private partnerships. The impact of investments on increasing the efficiency of the system, energy efficiency, improving the quality of services for the population and economic development of the regions is separately investigated. The main obstacles to attracting investments are also highlighted and ways to overcome them are suggested. The topic is important for creating conditions for the sustainable development of housing and communal services in Ukraine. This study is relevant because the housing and communal economy of Ukraine faces a number of challenges, including aging infrastructure, low energy efficiency, and limited funding. Updating and developing this system requires significant financial resources, which can be attracted through financial investments. The problem of financial investments in the development of the housing and communal services system of Ukraine is one of the most important in modern conditions. The state of the housing and communal services infrastructure, which includes energy, water, heat supply and drainage, does not meet modern requirements of efficiency, reliability and environmental friendliness. Most of the facilities of the industry are outdated, and their modernization requires significant financial injections, which cannot be achieved only at the expense of budgetary resources. This problem is related to important scientific and practical tasks. All this makes financial investments a strategically important element for the development of the economic stability of Ukraine as a whole.

Ключові слова: фінансові інвестиції, житлово-комунальне господарство, інфраструктура, ефективність, енергоефективність, проєкт, ресурс.

Key words: financial investments, housing and communal economy, infrastructure, efficiency, energy efficiency, project, resource.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблема фінансових інвестицій у розвиток системи житлово-комунального господарства (ЖКГ) України є однією з найважливіших у сучасних умовах. Стан інфраструктури ЖКГ, що включає енерго-, водо-, теплопостачання та водовідведення, не відповідає сучасним вимогам ефективності, надійності та екологічності. Більшість об'єктів галузі застарілі, а їх модернізація потребує значних фінансових вливань, яких неможливо досягти лише за рахунок бюджетних ресурсів. Ця проблема пов'язана з важливими науковими і практичними завданнями. По-перше, необхідно розробити ефективні механізми залучення інвестицій, включаючи державні, приватні та міжнародні джерела. По-друге, слід удосконалювати моделі управління інвестиційними проєктами, враховуючи специфіку галузі та ризики. По-третє, важливим є дослідження впливу інвестицій на енергоефективність та якість послуг, а також на економічний розвиток регіонів. Вирішення цих завдань має на меті створення сучасної, ефективної та конкурентоспроможної системи ЖКГ, що є важливим як для підвищення якості життя населення, так і для економічного зростання країни загалом.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дане дослідження на тему фінансових інвестицій у розвиток системи житлово-комунального господарства (ЖКГ) України демонструє зростаючу увагу до цієї проблеми в наукових колах і серед практиків. Такі дослідники, як Орел В.М., Корнієцький О.В., Красноручький О.О. підкреслюють важливість інвестицій для модернізації житлово-комунальних послуг, особливо в контексті енергоефективності, зменшення втрат теплової та водної енергії, а також переходу до сталого управління ресурсами. Окремі наукові роботи Г. Рижакова, Д. Приходько, К. Предун присвячені аналізу джерел фінансування, серед яких провідну роль відводять державно-приватному партнерству (ДПП). У дослідженнях розглядаються успішні приклади впровадження ДПП у різних країнах, що можуть бути адаптовані до українських реалій. Важливу увагу приділяється залученню міжнародних фінансових організацій, таких як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, а також Європейський інвестиційний банк, які активно підтримують інфраструктурні проєкти в Україні. Багато праць висвітлюють бар'єри на шляху залучення інвестицій, зокрема правові та регуляторні обмеження, відсутність чітких механізмів гарантій повернення інвестицій, а також ризи-

ки, пов'язані з економічною нестабільністю. Дослідники також підкреслюють необхідність удосконалення законодавчої бази для створення сприятливих умов для інвесторів та розробки комплексних програм з модернізації ЖКГ. Сучасні дослідження акцентують увагу на необхідності впровадження новітніх технологій та цифровізації у сфері ЖКГ, що дозволить ефективніше використовувати наявні ресурси та залучати нові інвестиції. Важливими також є роботи, присвячені підвищенню прозорості та підзвітності в управлінні інвестиційними проектами, що має сприяти довірі з боку потенційних інвесторів.

Таким чином, науковий та практичний інтерес до проблеми інвестицій у сферу ЖКГ України активно зростає, а подальші дослідження спрямовані на вирішення ключових проблем і створення сприятливих умов для залучення фінансування з метою розвитку галузі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є аналіз ролі фінансових інвестицій у забезпеченні стійкого розвитку системи житлово-комунального господарства (ЖКГ) України, оцінка їхньої ефективності та впливу на якість надання житлово-комунальних послуг. У статті також розглядаються можливі джерела інвестування, перспективні моделі фінансування, а також економічні та соціальні переваги залучення інвестицій для модернізації та підвищення ефективності ЖКГ.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дане дослідження є актуальним, оскільки житлово-комунальне господарство (ЖКГ) України стикається з рядом викликів, включаючи зношеність інфраструктури, низьку енергоефективність та обмежене фінансування. Оновлення та розвиток цієї системи потребують значних фінансових ресурсів, які можуть бути залучені через фінансові інвестиції.

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) України є одним з найважливіших секторів, що безпосередньо впливає на якість життя громадян, економічну стабільність і екологічну стійкість. Проте сьогодні система ЖКГ потребує серйозних змін: значна частина інфраструктури застаріла, що призводить до значних втрат води, тепла та електроенергії, а також сприяє зростанню витрат на її обслуговування. В таких умовах залучення фінансових інвестицій стає ключовим інструментом для модернізації та розвитку системи ЖКГ в Україні.

Фінансові інвестиції є основою для впровадження технологічних рішень, які допоможуть підвищити ефективність і надійність житлово-комунальних послуг. Вони дозволяють оновлювати та модернізувати інфраструктуру, що підвищує надійність і якість послуг, впроваджувати енергоефективні технології, що дозволяє скоротити втрати та зменшити собівартість послуг. Підтримувати розвиток екологічно чистих та сталих технологій, що є особливо важливим у контексті глобальних екологічних викликів.

Прямі та непрямі інвестиції в галузь можуть значно знизити тиск на державний бюджет, оскільки залучення приватного капіталу і партнерів допомагає збільшити ресурсну базу для фінансування.

Для ефективного розвитку ЖКГ можна виділити кілька основних джерел фінансування:

- приватні інвестиції — це можуть бути як внутрішні, так і зовнішні інвестори, зацікавлені у довгостроковому вкладенні в інфраструктурні проекти;

- державні та муніципальні облігації — випуск облігацій дозволяє органам місцевого самоврядування залучати кошти на місцеві проекти з розвитку інфраструктури;

- міжнародні фінансові організації — Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Світовий банк та інші фінансові інституції надають кредити та гранти для підтримки модернізації житлово-комунального господарства;

- державне-приватне партнерство (ДПП) — ДПП є одним із ключових методів залучення приватного капіталу, при якому держава та приватний бізнес об'єднуються для фінансування, будівництва та управління об'єктами ЖКГ.

Сфера ЖКГ в Україні має низку перешкод, які обмежують обсяг інвестицій. Серед основних викликів часті зміни в регулюванні та податковому законодавстві створюють ризики для інвесторів і знижують довіру до галузі, переважання політичних ризиків, особливо у зв'язку з зовнішньою політичною ситуацією, створює перешкоди для залучення іноземного капіталу. Також є низька платоспроможність населення, вона обмежує можливість підвищення тарифів до економічно обгрунтованого рівня, що, у свою чергу, робить менш привабливими проекти для інвесторів.

Розвиток ЖКГ України через фінансові інвестиції є досяжним завданням, проте для цього потрібна підтримка на рівні держави. Серед основних рекомендацій для поліпшення інвестиційної привабливості сфери ЖКГ:

Таблиця 1. Основні джерела фінансування, їхні переваги, недоліки та приклади застосування в українському контексті житлово-комунального господарства України

Джерело фінансування	Переваги	Недоліки	Приклади застосування в Україні
Державні інвестиції	Можливість прямого контролю державою. Фінансування критично важливих об'єктів.	Обмеженість бюджету. Бюрократичні перепони. Низька гнучкість.	Програми енергозбереження. Реконструкція водопостачання та водовідведення.
Приватні інвестиції	Гнучкість у прийнятті рішень. Прискорення модернізації інфраструктури. Висока ефективність у виконанні проектів.	Високі ризики для інвестора. Потреба у законодавчих гарантіях. Можливість монополізації послуг.	Будівництво нових об'єктів ЖКГ за участю приватних компаній. Інвестиції в модернізацію теплотмереж.
Державно-приватне партнерство (ДПП)	Поєднання державних і приватних ресурсів. Поділ ризиків між партнерами. Можливість використання інноваційних рішень.	Складність у формуванні умов партнерства. Тривалі переговори. Необхідність чіткої законодавчої бази.	Проекти в енергетичному секторі. Модернізація систем теплопостачання через ДПП.
Міжнародні фінансові організації	Довгострокове фінансування. Вигідні умови кредитування. Технічна допомога.	Залежність від зовнішніх донорів. Високі вимоги до проектної документації. Контроль використання коштів.	Кредити від ЄБРР та Світового банку для модернізації систем водопостачання та енергетики.
Місцеві бюджети	Фінансування з врахуванням потреб регіонів. Підвищення рівня управління на місцях.	Обмеженість фінансових ресурсів. Залежність від дотацій центрального бюджету.	Програми реконструкції житлового фонду на місцевому рівні. Модернізація об'єктів інфраструктури в окремих містах.

Джерело: сформовано автором.

1. Покращення регуляторного середовища (зниження бюрократичних бар'єрів і підвищення прозорості процесів сприятиме притоку капіталу).

2. Впровадження інноваційних рішень (підтримка проектів із впровадження сучасних технологій і енергоефективних рішень допоможе підвищити продуктивність інвестицій).

3. Розробка привабливих моделей для ДПП (державі необхідно створити умови, за яких приватний бізнес буде зацікавлений інвестувати в проекти ЖКГ, наприклад, через державні гарантії або субсидії).

4. Підвищення фінансової грамотності населення (сприяння підвищенню обізнаності громадян про необхідність інвестицій у ЖКГ та їхню роль у покращенні якості життя).

Фінансові інвестиції мають величезний потенціал для покращення системи житлово-комунального господарства України, сприяючи створенню якісної інфраструктури, підвищенню енергоефективності та покращенню екологічної ситуації. Впровадження збалансованих та прозорих інвестиційних механізмів стане

важливим кроком на шляху до розвитку галузі, що, в свою чергу, забезпечить підвищення якості життя громадян і сприятиме сталому економічному розвитку.

Існуюча інфраструктура ЖКГ в Україні є морально та фізично зношеною, що призводить до великих втрат ресурсів, низької якості послуг та високих експлуатаційних витрат. Проблеми з фінансуванням державних програм і відсутність систематичних капіталовкладень у галузь підкреслюють необхідність у залученні фінансових інвестицій. Інвестиції дозволяють модернізувати інфраструктуру, підвищувати енергоефективність та скорочувати витрати на обслуговування. Приватні інвестиції, включаючи інвестиції з-за кордону, можуть допомогти зменшити залежність від державного бюджету, розширити доступ до передових технологій та управлінських практик. Також характерним є спільні проекти держави та приватного бізнесу, які дозволяють розподілити ризики, підвищити ефективність управління і знизити навантаження на державний бюджет [4].

Підвищення прозорості в управлінні та залученні інвестицій допоможе мінімізувати ризики для інвесторів і збільшити притік капіталу. Потрібне покращення регуляторного середовища та впровадження прозорих умов для приватного бізнесу. Запровадження сучасних технологій та інноваційних підходів у сфері ЖКГ для підвищення енергоефективності та зменшення витрат. Фінансові інвестиції в житлово-комунальне господарство можуть стати вирішальним чинником, який сприятиме розвитку української інфраструктури, підвищенню якості життя громадян і збільшенню стійкості економіки в цілому.

Фінансові інвестиції як ключовий інструмент розвитку системи житлово-комунального господарства України відображає основні джерела фінансування, їхні переваги, недоліки та приклади застосування в українському контексті (Табл. 1).

Для забезпечення якісного та стійкого розвитку житлово-комунального господарства України, яке потребує значних вкладень. Одним із таких вкладень сьогодні є гранти та субсидії, які надають допомогу на соціально важливі проекти, спрямовані на підвищення енергоефективності або розвиток "зелених" технологій. Вони спрямовуються на енергоефективність, покращення якості послуг та економічний розвиток регіонів. Завдяки їм можна вирішити проблеми зношеності інфраструктури та низької ефективності роботи ЖКГ, що забезпечить економічну та екологічну сталість цієї важливої для України галузі.

Інвестиції в ЖКГ мають значний вплив на економіку регіонів, оскільки створюють нові робочі місця, стимулюють розвиток суміжних галузей та забезпечують економічне зростання. Модернізація інфраструктури стимулює розвиток локальних компаній, які займаються постачанням матеріалів, обладнання, послуг та сервісів[5]. Покращення інфраструктури, надійність постачання енергії та комунальних послуг роблять регіон привабливішим для бізнесу, що сприяє залученню додаткових інвестицій та розвитку підприємництва.

Також слід згадати, що фінансові інвестиції є критичним інструментом розвитку системи житлово-комунального господарства (ЖКГ) України, особливо у період воєнного стану, коли руйнування інфраструктури, нестача ресурсів та зниження економічної активності ускладнюють нормальне функціонування галузі. У такому контексті інвестиції стають не лише джерелом фінансування для відбудови та модернізації інфраструктури, але й способом

створення стійкої основи для подальшого розвитку країни. Воєнний стан висвітлив залежність від енергетичних ресурсів і потребу зменшити енергоспоживання. Інвестиції у встановлення енергоефективних технологій (наприклад, теплових насосів, сонячних панелей) можуть значно знизити витрати, підвищити стійкість інфраструктури та сприяти енергонезалежності.

У воєнний час важливо забезпечити безпечне функціонування житлово-комунального господарства. Вкладення у цифрові технології та автоматизацію допомагають оптимізувати процеси управління, покращують контроль над ресурсами, спрощують облік та підвищують якість надання послуг[7]. Інвестиції у ЖКГ в Україні в умовах воєнного стану є не тільки вирішенням нагальних проблем, а й стратегічною інвестицією у стійкість і майбутній розвиток держави. Підтримка з боку держави та міжнародної спільноти може значно прискорити цей процес.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Інвестиції в систему житлово-комунального господарства мають потенціал суттєво покращити якість життя населення, зменшити витрати ресурсів та сприяти екологічній стабільності. Підвищення ефективності та енергоефективності не лише забезпечить стійкий розвиток ЖКГ, але й створить умови для сталого економічного зростання регіонів України. Залучення інвестицій — це стратегічний крок, що допоможе Україні впоратися з поточними викликами та забезпечити стабільний розвиток житлово-комунального господарства в майбутньому. Державні та приватні інвестиції, допомога міжнародних фінансових організацій і партнерство з приватним сектором у форматі ДПП можуть стати основою для модернізації та сталого розвитку системи ЖКГ України. Розвиток співпраці з міжнародними інституціями та стимулювання приватних інвестицій може забезпечити належне фінансування, необхідне для підвищення якості житлово-комунальних послуг, покращення екологічної ситуації та забезпечення сталого економічного зростання.

Попри виклики, зокрема ризики руйнувань і фінансову нестабільність, фінансові інструменти, такі як міжнародні гранти, довгострокові кредити, страхові гарантії та державні програми підтримки, здатні мінімізувати потенційні втрати та стимулювати відновлення

галузі. Податкові пільги, гарантії для інвесторів та інтеграція новітніх технологій у сферу ЖКГ забезпечують ефективність і стійкість розвитку, знижуючи навантаження на бюджет і створюючи передумови для майбутньої енергетичної незалежності.

Тому, фінансові інвестиції є важливою складовою забезпечення стабільного функціонування житлово-комунальної системи України. Їх належне управління та підтримка з боку держави і міжнародних організацій допоможуть відновити інфраструктуру, покращити якість послуг та підвищити рівень життя громадян навіть у період значних потрясінь. Усе це робить фінансові інвестиції стратегічно значущим елементом для розвитку економічної стійкості України в цілому.

Література:

1. Величко В.В., Гайденко С.М. Актуальні питання управління підприємствами житлово-комунального господарства в сучасних економічних умовах. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 4. С. 119—126.

2. Малік Л.В. Проблеми фінансового планування і бюджетування / Л.В. Малік, К. І. Павлова. К.: Знання, 2008. 367 с.

3. Оболенський О.Ю., Базарна О. В. Економічна складова організаційно-економічного механізму регіонального публічного управління житлово-комунального господарства. Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7756>.

4. Орел А.М., Дяченко В.В. Особливості фінансової системи в економічних процесах країни. Управління змінами та інновації. Науковий журнал. 2023. № 6. С. 25—33.

5. Орел В.М. Фінансова система як невід'ємна складова економічного процесу країни / В.М.Орел // Український журнал прикладної економіки. №1. 2016. С. 141—153.

6. Рибачук В.Л. Організаційно-економічний механізм трансформації та розвитку ринку житлово-комунальних послуг. Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 22. С. 86—88.

7. Malakhova, Y., Lozhachevska, O., Ilchenko, V., Smagin, V., Reznik, N.P.: Financial opportunities management of ensuring enterprise investment costs. Int. Trans. J. Eng. Manage. Appl. Sci. Technol. 13(2), 13A2I, 1-10 (2022).

References:

1. Velychko, V.V. and Haidenko, S.M. (2016), "Actual issues of management of housing and communal enterprises in modern economic conditions", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 4, pp. 119—126.

2. Malik, L.V. and Pavlova, K. I. (2008), *Problemy finansovoho planuvannya i byudzhetuвання [Problems of financial planning and budgeting]*, Znannya, Kyiv, Ukraine.

3. Obolenskyi, O. Yu. and Bazarna, O.V. (2020), "The economic component of the organizational and economic mechanism of the regional public administration of housing and communal services", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol.4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7756> (Accessed 5 November 2024).

4. Orel A.M. and Dyachenko, V.V. (2023), "Peculiarities of the financial system in the country's economic processes", *Upravlinnya zminamy ta innovatsiyi*, vol. 6, pp. 25—33.

5. Orel, V.M. (2016), "The financial system as an integral component of the country's economic process", *Ukrayins'kyi zhurnal prykladnoyi ekonomiky*, vol. 1, pp. 141—153.

6. Rybachuk, V.L. (2012), "Organizational and economic mechanism of transformation and development of the housing and communal services market", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 22, pp. 86—88.

7. Malakhova, Y., Lozhachevska, O., Ilchenko, V., Smagin, V. and Reznik, N. (2022), "Financial opportunities management of ensuring enterprise investment costs", *Int. Trans. J. Eng. Manage. Appl. Sci. Technol.* vol. 13 (2), 13A2I, 1—10.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663